

ความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3
AESTHETIC BEAUTY ACCORDING TO THE 3
MERITORIOUS PRINCIPLES

¹พระมหาสุตใจ ชยวฑูโต, ²พระครูปริยัติคุณรังษี และ ³ธีร ลมวิชัย

¹Phramaha Sudjai Chayawutto, ²Phrakru Pariyatkhunrangsi

and ³Theera Lomvichai

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹theeralomwichai@gmail.com

Received: August 28, 2024; **Revised:** November 2, 2024; **Accepted:** December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ในทศนระพุทธปรัชญาเถรวาท ความงามเชิงสุนทรียะนั้นหมายถึง ความงดงามของวิถีชีวิต โดยชาวตะวันตกนั้นมีความเชื่อที่สัมพันธ์กับแนวคิดความงามทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์แต่ยึดมั่นในเหตุผลและความสมบูรณ์ของมนุษย์เน้นความสำคัญแก่สุนทรียภาพในวิถีชีวิตของมนุษย์มากกว่าเรื่องของจินตนาการเกี่ยวกับเทพเจ้าเพียงด้านเดียว ส่วนความงามของตะวันออกนั้นได้มาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นความงามที่มีคุณค่าทางด้านของจิตใจที่ผ่านการพัฒนาตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความงามในบุญกิริยาวัตถุมี 3 ระดับคือ งามในเบื้องต้นหมายถึงการให้ทาน งามในท่ามกลาง หมายถึงการรักษาศีล และงามในที่สุด หมายถึงการเจริญสมาธิภาวนา ความงามเป็นศิลปะที่มีคุณค่าในตัวเอง การฝึกฝนพัฒนาให้เป็นผู้มีศีล ฝึกฝนสมาธิให้เป็นผู้มีสติ และฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีปัญญา มุ่งให้ปัญญาในการคิด ตริ

¹อาจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

³อาจารย์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

ตรงอย่างมีเหตุมีผล นั่นคือความงามพร้อมทั้งภายนอกและภายใน ที่จะนำพาชีวิตอยู่ในสังคมยุคปัจจุบันอย่างมีความสุขเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมให้เกิดความงามทั้งต่อตนเองและต่อสังคมโดยเริ่มจากสังคมเล็กๆ คือครอบครัวและขยายไปในสังคมระดับต่างๆจนถึงสังคมโลกอันเป็นการประกอบคุณงามความดีในชีวิต

คำสำคัญ : สุนทรียะ, พุทธศาสนาเถรวาท, อภิปรัชญา, จริยศาสตร์

Abstract

The purpose of this academic article is to present the concept of aesthetic beauty according to the 3 principles of merit from the Theravada Buddhist philosophy. Aesthetic beauty means beauty of life. Westerners have beliefs related to the concept of beauty in metaphysics and ethics but adhere to reason and human perfection, emphasizing the importance of aesthetics in human life rather than just one aspect of imagination about gods. The beauty of the East is derived from Buddhism, which emphasizes the beauty and value of the mind that has been developed according to the teachings of His Majesty the Lord Buddha. There are three levels of beauty in Merit Kriya Vatthu: Beauty in the beginning means giving alms, beautiful in the middle means keeping the precepts, and beauty in the end means meditation. Beauty is an art that has value in itself. Training to develop one's morality. Practice meditation to be mindful, and practice developing oneself to be an intelligent person. Aiming to use wisdom in thinking. Consider it rationally. That is beauty, both inside and out. To lead a happy life in today's society in order to support and promote beauty for both oneself and society, starting with a small society. It is the family and extends to various levels of society up to the world society, which is the practice of goodness in life.

Keywords: Aesthetics, Theravada Buddhism, Metaphysics, Ethics

บทนำ

เมื่อมีการกล่าวถึง “ความงาม” มนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นวรรณะใด ร่ำรวยหรือยากดี มีจนอย่างไรก็ตาม ทุกคนต่างต้องการที่จะเสพหรือสัมผัสกับสิ่งสวยงาม ไม่ว่าจะเป็นความงามจากธรรมชาติหรือความงามที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ย่อมสามารถโน้มน้าวใจเราให้เกิดความรู้สึก และความปรารถนาดีด้วยความสมบูรณ์ของรูป สี เสียง ถ้อยคำ และความคิด ความงามเป็นความกลมกลืนระหว่างเนื้อหากับรูปแบบ เราอาจกล่าวได้ว่า สุนทรียะนั้นมีส่วนประกอบเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพต่างๆ ของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกลมกลืน (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551 : 129) ดังเช่น คนที่มีความสามารถด้านสติปัญญาและเหมาะสมกับลักษณะของงาน คนที่มีหน้าตาดีและท่าทางที่เป็นแบบอย่างเหมาะสมควรแก่การแสดง

พุทธปรัชญาเถรวาท พยายามให้เหตุผลและแสดงทรรศนะเกี่ยวกับความงาม ความดี และความไพเราะที่มีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมที่ทำให้งามในหมวดของขันติและโสรัจจะ อันเป็นความงามจากความเสถียร อดทน พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงหลักธรรมอันเป็นบันไดขั้นแรกที่จะเป็นมรรคาให้มนุษย์ดำเนินไปสู่ความงามที่แท้จริง ซึ่งเป็นความงามที่สามารถสัมผัสได้ทั้งภายนอกและภายใน หลักธรรมดังกล่าวก็คือบุญกิริยาวัตถุ 3 อันได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา เพราะความเป็นมนุษย์ย่อมมีธรรมชาติในการให้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ในเรื่องวัตถุสิ่งของ หรือให้แง่คิดที่จะเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นตลอดจนการให้อภัยในความผิดพลาดหรือพลังผลของเพื่อนมนุษย์ซึ่งจัดเป็นความงามในเบื้องต้น ผู้ที่มีความประพฤติทางกาย วาจา เป็นปกติอยู่ในกรอบของศีลหรือกฎระเบียบของสังคมจะทำ พุทฺ คติสิ่งใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตัวเองและสังคมก็จัดเป็นความงามในท่ามกลาง ส่วนผู้ที่หมั่นฝึกฝนอบรมจิตใจให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญารู้หลักการในการทำ พุทฺ คติอย่างมีระบบแบบเป็นเหตุเป็นผล พัฒนาตน และสังคมให้บรรลุถึงความเจริญรุ่งเรือง เรียกว่ามีความงามในที่สุด

บทความนี้จะกล่าวถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความงามตามทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมุ่งหลักธรรมเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งบทความนี้จะทำให้หลักธรรมดังกล่าวเป็นสารัตถะที่กระจ่างชัด และเพิ่มความหลากหลายในองค์ความรู้ที่สำคัญสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดความงามที่ทรงคุณค่าอย่างสูงสุด ในการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคมต่อไป

ความหมายของความงามในบุญกิริยาวัตร

คำว่า บุญกิริยาวัตร นั้น เป็นชื่อของการทำบุญแต่ละอย่างในพระพุทธศาสนา รวมแล้วมี ถึง 10 ประเภทด้วยกัน แต่กล่าวโดยย่อมีเพียง 3 ประการ ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการบำเพ็ญจิตภาวนา หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ทาน ศีล และภาวนา (แก้ว ขิดตะขบ, 2549 : 106-107)

บุญ หมายถึง การกระทำความดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การกระทำความดี ความงามต่างๆ ซึ่งไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าเป็นความดีประเภทใดหรือเพียงแก่สิ่งใด แต่เป็นที่บุคคล ประพฤติแล้วก่อให้เกิดความดี อันรวมถึง การแสดงคุณค่าบุญในเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นเครื่องมือ สำหรับปลี่ยนกรองชำระจิตใจ รวมทั้งการมีอหิยาศัยของบุคคลอันสะอาดปราศจากความโลภ โกรธ หลง เป็นที่น่าเคารพนับถือ ซึ่งบุญเปรียบเสมือนหลักแห่งกุศลธรรมทั้งหลายที่ควรปฏิบัติ และมี พุทธพจน์ความตอนหนึ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่องบุญว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่ากลัวบุญเลย เพราะบุญเป็นชื่อของความสุข” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 11/50/86) เป็นต้น คำว่า บุญกิริยาวัตร จึงแปลว่าที่ตั้งแห่งการทำบุญหรือการทำความดีเป็น หลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 25/238/270) การเกิดใน สวรรค์ก็ด้วยการประกอบบุญให้เกิดมีความงามแห่งจิตใจของตน บุญกิริยาวัตร จึงเป็นหลักธรรมคำ สอนที่พุทธองค์ทรงจัดวางหรือประยุกต์ให้เหมาะสม กับสมัย โดยหลักใหญ่ก็ถูกแยกออกจาก ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นวิธีของมรรคแต่ถูกจัดรูปขั้นตอนใหม่ เป็นหลักทั่วไปเรียกว่า บุญกิริยาวัตร ใน บทความนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงความงามในบุญกิริยาวัตร 3 ประการ คือ ทานมัย ศีลมัย และ ภาวนามัย เพียงเท่านั้น ดังจะอธิบายไปตามลำดับ

ประเภทของความงามในบุญกิริยาวัตร

1.ความงามในหลักของทาน

ทาน ความหมายโดยทั่วไปหมายถึง การให้ มาจากศัพท์ว่า ทาน ซึ่งได้แก่ การเสียสละ สิ่งของต่างๆ ของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งการให้นั้นจะให้ผลดีเต็มที่ เมื่อผู้ให้สามารถ เอาชนะ ใจตนเอง ด้วยการขจัดความตระหนี่ คือให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทนจากผู้รับ ขอ เพียงให้ได้บุญกุศล ส่วนการให้ธรรมะเป็นทาน การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพ สัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนและบูชาคุณ ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ คำว่า การให้ สิ่งของ ที่ให้ ถือเป็นความงามที่ควรเกิดขึ้นในใจของมนุษย์ทุกคน ตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า alms : money, clothes and food that are given to poor people. หรือ Dāna ; to give, to deal out, giving, dealing out, alms giving (A .S.Hornby : 318 ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน เป็นการให้เพื่ออนุเคราะห์ เช่น ช่วยเหลือผู้ขาดแคลน ผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นการให้ด้าน

ทรัพย์สินสิ่งของ ปัจจัยเครื่องใช้ยังชีพ ให้ความรู้ศิลปวิทยาการ ให้คำแนะนำสั่งสอน บอกแนวทางดำเนินชีวิต หรือให้ธรรมให้มีความมีส่วนร่วมในการบำเพ็ญกิจที่ดั่งามตลอดจนถึงการให้อภัยที่เรียกว่า อภัยทาน และพระพุทธโอวาทที่ตรัสเรื่องการบำเพ็ญทาน มีความมุ่งหมายอยู่ 2 ประการ คือ 1. การให้ (ทาน) เพื่อมุ่งพอกกิเลสในใจของผู้ให้ 2. การให้ (ทาน) เพื่อมุ่งสงเคราะห์ผู้รับ (ปิ่นมุกข์กันต์, 2517 : 11)

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บำเพ็ญทาน เพื่อกำจัดกิเลสในใจของผู้ให้นั่นเอง เช่น ทานที่มาในธรรมะหมวดบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา และในหมวดบารมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญาวิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา มีความมุ่งหมายตรงตัวในการชำระกิเลสในใจของผู้ให้ ส่วนทานที่ทรงสอนไว้ในธรรมะบางหมวดมุ่งไปในทางสงเคราะห์แก่ผู้รับ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสามัคคีในสังคม คือ ทำให้คนรักใคร่กันเป็นสำคัญ เช่น คำว่า ทาน ในหมวดสังคหวัตถุและในหมวดทศพิธราชธรรม เป็นต้น

ในธรรมะบางหมวด ที่ทรงมุ่งจะแสดงทั้งสองความมุ่งหมายในที่เดียวกัน มีการแยกศัพท์ไว้ต่างหากก็มี เช่น ในมงคลสูตรว่า “ทานญจ ธรรมจริยา จ ญัตกานญจ สงคโห มุ่งถึงการให้ เพื่อกำจัดกิเลสในใจของผู้ให้ ส่วนคำว่า สังคหะ มุ่งสงเคราะห์แก่ผู้รับ” เมื่อทราบถึงความมุ่งหมายในการบำเพ็ญทาน 2 อย่างนี้แล้ว ทำให้นึกถึงสำนวนพูดของชาวบ้านทั่วไป คือคำว่า ทำบุญทำทาน เวลาถวายของแก่พระเรียกว่า ทำบุญแต่ครั้งให้ของแก่คนยากจน มักเรียกกันว่า ทำทาน (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ และคณะ, 2526 : 1) สาเหตุที่ใช้คำต่างกันอย่างนี้ ก็เพราะการให้มียุสองความมุ่งหมายดังกล่าว การให้ของแก่พระ ผู้ให้มุ่งหมายชำระจิตใจของตนให้สะอาดเป็นสำคัญมิได้ถือว่าพระท่านยากจนแล้วเราจึงให้ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น บางทีพระท่านเป็นถึงสมเด็จพระราชาคณะ หรือพระราชาคณะ บุคคลถวายไทยทานมีเทียนส่องเล่มรูปหนึ่งของ สบหนึ่งผืน ฯลฯ ซึ่งไทยทานแบบนี้ที่กุฎิท่านมีมากอยู่แล้ว แต่ผู้ให้ก็มีได้เอาฐานะของท่านมา เป็นเกณฑ์พิจารณาว่าท่านมีแล้วหรือไม่ แต่เอาจิตใจของตนเองเป็นเกณฑ์ เมื่อเกิดศรัทธาต้องการบุญจึงให้การให้ในลักษณะนี้มุ่งทำให้บริสุทธิ์สะอาด และการทำให้บริสุทธิ์สะอาดเช่นนี้ ภาษาธรรมะเรียกว่าทำบุญ อีกทั้งพระสงฆ์นั้น พุทธศาสนิกชนก็นิยมเรียกว่าเป็นบุญเขต คือ นาบุญ ฉะนั้นสำนวนที่เรียกการให้สิ่งของแก่พระว่า ทำบุญนั้น จึงชอบด้วยเหตุผลและเหมาะสมในทางปฏิบัติทุกประการ

กล่าวโดยสรุป การให้ทานมี 2 ส่วนคือ 1. อามิสทาน การให้สิ่งของ 2. ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทานและถือการให้ธรรมทานนี้เป็นเลิศกว่าการให้ทั้งปวง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 20/142/120) ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสพระคาถาแก่ท้าวสักกะจอมเทพและเหล่าเทวดาว่า “การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง รสแห่งธรรมชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรมชนะ

ความยินดีทั้งปวง และความสิ้นค้นหา ขณะทุกข์ทั้งปวง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 25/354/144)

2. ความงามในหลักของศีล

ศีล เป็นเรื่องของการเว้นชั่วหรือเว้นจากข้อห้าม สำหรับเป็นเครื่องเพื่อรักษากายและวาจา ให้ปกติเรียบร้อย ในจริยธรรมระดับศีลเพียงแค่นี้คิดเท่านั้นไม่ถือว่าผิดศีล ต้องลงมือกระทำไปจริง ทางกายและทางการพูดจา จึงจะถือว่าเป็นการล่วงละเมิดศีลหรือผิดศีล ศีลเป็นกฎกติกาที่บุคคลจะต้องระวังรักษาตามเพศและฐานะมีหลายระดับ คือ 1. ศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฆราวาสทั่วไป 2. ศีล 8 เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฆราวาสผู้ต้องการฝึกฝนกายและวาจาให้เรียบร้อยยิ่งขึ้นในบางโอกาสหรือสำหรับฆราวาสที่มีศรัทธาบางคน จะรักษาเป็นประจำก็ได้ 3. ศีล 10 เป็นข้อปฏิบัติสำหรับสามเณรและสามเณรี เพื่อฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย 4. ศีล 227 เป็นข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกหัดกายและวาจาสำหรับพระภิกษุทั้งหลาย และ 5. ศีล 311 เป็นข้อปฏิบัติเพื่อการฝึกหัดกายและวาจาสำหรับพระภิกษุณีทั้งหลาย ดังจะอธิบายความงามของศีลดังต่อไปนี้

ศีล ความประพฤติดีงาม ได้แก่ ความมีระเบียบวินัยและความมีกิริยามารยาทงดงาม โดยเฉพาะเน้นการไม่เบียดเบียนหรือการอยู่ร่วมกันด้วยดีโดยสงบสุขในสังคมกล่าวคือการไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย การไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกันและกันการไม่ละเมิดของรัก ไม่ประทุษร้ายจิตใจบลุ่เกียรติของกันและกัน การไม่หกรานลิดรอนผลประโยชน์กันด้วยวิธีประทุษร้ายทางวาจา สัมผัสขัญญะที่เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งป้องกันและคุ้มตัวไว้ในคุณความดี (อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน, 2551 : 213-214) เป็นต้น

ศีล คือ ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพื่อรักษา กาย วาจา และใจ ให้เป็นปกติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542:485) และคำว่า ศีล ยังมีชื่ออีกอย่างว่า วิริติ คือการงดเว้นจากทุจริต, การงดเว้นหรือการเว้นจากการทำกรรมชั่ว มี 3 ประการได้แก่ 1. สัมปัตตวิริติ เว้นสิ่งประจวบเฉพาะหน้า เว้นเมื่อประสบซึ่งหน้า คือไม่ได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน แต่เมื่อประสบเหตุที่จะทำชั่วนึกคิดพิจารณาขึ้นได้ในขณะนั้นว่า ตนมีชาติตระกูล วยหรือคุณวุฒಿಯ่างนี้ไม่สมควรกระทำความเช่นนั้นแล้วงดเว้นเสียไม่ทำผิดศีล 2. สมทานวิริติ เว้นด้วยการสมทานคือ ตนได้ตั้งเจตนาไว้ก่อนโดยได้รับศีลคือ สมทานสิกขาบทไว้แล้ว กังดเว้นตามที่ได้รับสมทานนั้น 3. สมุจเฉทวิริติ คือ เว้นความชั่วของพระอริยเจ้าทั้งหลายอันประกอบด้วย อริยมรรค ซึ่งจัดกิลเลสเสร็จสิ้นแล้วไม่ประกอบกรรมชั่วนั้นเลย และในวิริติ 2 ข้อแรก ยังไม่อาจวางใจแน่นอนได้ ส่วนวิริติข้อที่ 3 จึงจะแน่นอนสิ้นเชิง สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เจตนา หิ ภิกขเว สีลံ วทามิ ความว่า ภิกษุทั้งหลายการมีเจตนางดเว้นนั้นแหละเป็นตัวศีล” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/379) ศีล เป็นระบบ

ความประพัตติถือว่าเป็นธรรมด้วยเช่นกันเช่น ในบทความจะได้นำรายละเอียดของศีลมาแสดงพอสังเขป ดังนี้

ก. ศีล 5 ศีล 5 นี้ เป็นหลักความประพัตติพื้นฐานของมนุษย์ มีจุดหมายที่เหมือนกันก็คือ การมีชีวิตไม่มีโทษภัยอยู่ในสังคมที่ปกติสุขจึงสร้างกฎระเบียบขึ้นในสังคม ศีล 5 ในสังคมปรากฏชัดเจน “เป็นระเบียบปฏิบัติของสังคม ได้แก่ การทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับของธรรมทั้งหลาย เพราะศีล 5 เป็นของมีอยู่ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัย ซึ่งมีกล่าวไว้ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาหลายคัมภีร์ว่าพระพุทธเจ้าจะเสด็จอุบัติขึ้นหรือแม้มิได้เสด็จอุบัติขึ้นก็ตาม ศีลมีองค์ 5 และองค์ 10 นี้ก็มีอยู่ในโลกแต่เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วพระพุทธเจ้าทั้งหลายบ้าง พระพุทธสาวกทั้งหลายบ้าง ทรงชักนำและชักชวนให้สมาทานศีลนั้นๆ ในกาลใด สมัยใด เมื่อพระพุทธเจ้ามิได้เสด็จอุบัติขึ้น พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายบ้าง ท่านสมณะแลพราหมณ์ทั้งหลายผู้ประพัตติธรรมเป็นกรรมวาทีบ้าง พระจักรพรรดิมหाराชาบ้าง พระมหาโพธิสัตว์ทั้งหลายบ้าง ต่างชักชวนและทรงชักจูงประชาชนให้สมาทานศีล 5 และกุศลกรรมบถ 10 นั้นนั่นเอง (แก้วชิตตะชบ, 140-141)

ข. ศีล 8 ศีล 8 เป็นความประพัตติที่สูงกว่าศีล 5 ในบาลีจะมีปรากฏคำว่า “อฏฐังคสมณนาคต อโอบสถ” แปลว่า อโอบสถประกอบด้วยองค์ 8 เป็นศีลที่อุบาสกอุบาสิกาสมาทานรักษาทุกวัน พระ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม นิยมรักษาตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายก็เพื่อขัดเกลาจิตใจให้ประณีตยิ่งขึ้น ศีลชนิดนี้จะเน้นที่ความประพัตติมากขึ้น

ค. ศีล 10 ศีล 10 นั้น เป็นสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นตามฐานะของบุคคลโดยมุ่งให้ผู้ประพัตติรักษาเป็นประจำ ผู้ที่ประพัตติศีลระดับนี้ ได้แก่ สามเณร (เชื้อสายสมณะ) จึงจัดเป็นศีลสำหรับบรรพชิตที่มีความแตกต่างจากคฤหัสถ์ตรงที่ศีลข้อ 10 เพราะบรรพชิตย่อมไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์โดยเฉพาะเงินทอง ศีล 10 นี้ถ้าบุคคลทั่วไปมีความประสงค์จะประพัตติปฏิบัติก็ย่อมสมาทานได้ด้วยเช่นกัน

ง. ศีล 227 พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท 227 ข้อสำหรับภิกษุในพระพุทธศาสนา เรียกว่า ปาฏิโมกขสังวรศีล (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542 : 1/19) “หลักการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท ค่อยมีมาโดยลำดับตามเหตุอันเกิดขึ้น ซึ่งเรียกว่าว่านิทานบ้าง ปกรณ์บ้าง เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้นเพราะภิกษุรูปใดทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อนั้นพระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบท” และทรงลงโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดตามความผิดไว้หนักบ้างเบาบ้าง เรียกว่าอาบัติ (ความต้อง) ดังนั้นสิกขาบทที่มาในพระปาฏิโมกข์มี 227 ข้อ ได้แก่ปาราชิก 4, สังฆาทิเลส 13, อนิยต 2, นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30, ปาจิตตีย์ 92, ปาฏิเทศนียะ 4, เสขิยะ 75, อธิกรณสมณะ 7 โดยพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในพระปาฏิโมกข์ มีวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายที่เอื้ออำนวยต่อการ

ปฏิบัติสำหรับพระภิกษุ เพื่อป้องกันความเสียหายอันจะเกิดแก่ภิกษุหรือเกิดแก่สงฆ์หมู่ใหญ่ และความมุ่งหมายหลัก ก็คือเพื่อความเรียบร้อยแห่งสงฆ์ในพระพุทธศาสนานั้นเอง

ฉะนั้น ศิลปินจึงมีความสำคัญ สามารถที่จะทำให้บุคคลมาเกิดเป็นมนุษย์ที่มีคุณธรรม และไปจุดเป็นเทวดาในนิมิต ได้รับอานิสงส์ของศีลตามฐานะที่ตนปฏิบัติได้จริงเช่น ศกฺขีศัลยศาสตร์ 5 และพระภิกษุมีศีล 227 เป็นต้น ศิลปินยังประโยชน์แก่บุคคลทั้งในโลกนี้คือ ได้รับความเชื่อมั่นว่าตนไม่ได้กระทำความผิดด้านศีลธรรม แม้ในโลกหน้าก็เชื่อว่าตนได้บำเพ็ญศีลอย่างเต็มสามารถแล้ว

3.ความงามในหลักของภาวนา

ภาวนา การฝึกฝนจิตใจและพัฒนาปัญญาได้แก่อบรมพัฒนาจิตใจให้เจริญขึ้นด้วยคุณธรรมต่างๆรู้เท่าทันสังขาร ภาวนานี้ก็คือ สมาธิ และปัญญา ในไตรสิกขาพูดเต็มว่า สมาธิภาวนา และปัญญาภาวนานั้นเอง มีความหมายคลุมตั้งแต่สัมมาวายามะที่ให้เพียรละกิเลสเพียรอบรมปลูกฝังกุศลธรรมในหมวดสมาธิ จนมาถึงสัมมาทิฐิและความดำริที่ชอบประกอบด้วย เมตตากรุณาในสัมมาสังกัปปะที่เป็นหมวดปัญญา วิธีการแสวงหาปัญญาและทำจิตใจด้วยการสดับธรรม การแสดงธรรมสนทนาธรรม การแก้ไขปลูกฝังความเชื่อความเห็น ความเข้าใจให้ถูกต้อง การเจริญเมตตาและควบคุมกิเลสทั่วไป สรุปได้ว่า ภาวนาก็คือ ทำมีจิตเป็นสมาธิหรือการมีสมาธิ หมายถึงความตั้งใจมั่นอยู่ในเรื่องที่ต้องการให้ใจตั้งไว้เพียงเรื่องเดียว ไม่ให้จิตฟุ้งซ่านออกไปนอกจากเรื่องที่ต้องการให้ใจตั้งนั้น ความตั้งใจตั้งนี้ เป็นความหมายทั่วไปของสมาธิ และก็จะต้องมีในกิจการที่จะทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรียนศึกษาหรือการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง (แก้วชิต ตะขบ, 2548 : 181)

คำว่า ภาวนา นั้นเป็นอุบายฝึกจิตโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) สมถภาวนา คือ อุบายสงบใจ หมายถึง อาศัยวิธีการท่องถ้อยคำบางอย่างซ้ำกัน และบังคับตนเองในลักษณะการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับคำนั้น สิ่งที่เราสร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นแนวคิดความคิดหรือภาพพจน์ของคำนั้นๆ ล้วนเป็นองค์ประกอบของความสงบที่เรียกว่าสมถกรรมฐาน (2) วิปัสสนาภาวนา คือ อุบายเรื่องปัญญา หมายถึง อาศัยความรู้สึกตัวที่มีอยู่รู้ถึงการสัมผัสทางทวารทั้ง 6 รู้ถึงปรากฏการณ์ทางจิตขณะร่างกายกระทบสิ่งเร้าเฝ้าติดตามการรับรู้ด้วยความตั้งใจ เมื่อมีความตั้งใจอยู่ที่การรับรู้กระทบความคิดต่าง ๆ ก็จะถูกตัดออกไปจนไม่สามารถสอดแทรกเข้ามาได้ไม่เปิดโอกาสให้มีการก่อตัวของแนวคิดภาพลักษณ์หรือความคิดใด ๆ ตามมาเท่ากับเป็นการรู้เท่าทันกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยตรงในทันทีที่เกิดขึ้นจึงไม่เกิดการบิดผันใด ๆ ทางด้านความคิดนี้ คือ ส่วนของกิจกรรมที่เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน ด้วยเหตุผลนี้ การเจริญภาวนาจึงจัดเป็นบุญและเป็นการพัฒนาจิตใจและปัญญาทำให้จิตใจสงบไม่มีกิเลส ไม่มีเรื่องเศร้าหมอง เห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ผู้ที่ภาวนาอยู่เสมอย่อมเป็นหลักประกันว่าจิตจะมีความสงบ ชีวิตมีความสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้นสูงขึ้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การภาวนาเป็นวิธีฝึกฝนจิตของมนุษย์ให้มีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเหมาะแก่การทำงานทุกอย่าง เพราะเมื่อจิตมีสมาธิตั้งดำรงมั่นคงย่อมเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อหน้าที่การงานทุกประเภท และนอกจากนั้นก็จะยังเป็นประโยชน์และมีอานิสงส์เพิ่มพูนปัญญาขึ้นอีก กล่าวคือ การฟังธรรมหรือธรรมภาวนามัยเป็นการบ่มเพาะสติปัญญาให้สว่างไสว การฟังธรรมะ ย่อมเป็นการฟังเรื่องที่ดี มีประโยชน์ต่อสติปัญญา และมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดี ทั้งยังเป็นไปเพื่อขัดเกลากิเลสไม่ให้เกาะเกี่ยวที่จิตได้อีกต่อไป

ความสำคัญของความงามในบุญกิริยาวัตร

1. ความงามภายนอก

ความงามของมนุษย์ คือความงามทางรูปร่าง หมายถึงความงามของรูปลักษณ์ภายนอก อันเป็นที่พึงประสงค์สำหรับมนุษย์ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงพยายามประดิษฐ์สิ่งต่างๆ มาประดับร่างกายอยู่ตลอดเวลา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความงามทางรูปร่างด้วยวิธีการต่างๆ นานา ในพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวไว้ว่า การประดับตกแต่งของคฤหัสถ์ที่ต้องการความงาม เช่น การแต่งผม การแต่งหนวด การประพรมเครื่องหอม การใช้เครื่องประดับ การนุ่งผ้าสวย การประดับข้อมือ การส่องกระจก การทาเปลือกตา การทาปาก การเจิมหน้า ฯลฯ และการปักปัน เป็นต้น ถือว่าเป็นการตกแต่งของคฤหัสถ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 21/161/453)

นอกจากนี้ความงามที่มีอยู่ในลักษณะร่างกายที่งดงาม สมส่วนโดยมิได้เกิดจากการตกแต่งใดๆ เช่นความงามที่มีอยู่ในรูปลักษณ์ของพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนา ได้บรรยายถึงความงดงามหรือมหาบุรุษลักษณะของพระพุทธเจ้าไว้ว่า “... เป็นผู้มรูปร่างน่าเลื่อมใส มีผิวพรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีกายดุจพรหม โอกาสที่จะได้พบเห็นยากนัก...” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/204/118) และ “...พระสมณโคดม ทรงประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ ฯลฯ ทรงมีปกติตรัสเชื่อเชิญ ตรัสผูกมิตรไมตรี อ่อนหวาน ไม่ทรงสยั้วพระพักตร์ ทรงเบิกบาน มักตรัสทักทายก่อน ฯลฯ ทรงเป็นผู้ที่มีบริษัท 4 สักการะ เคารพนับถือ บุษบา นอบน้อม ฯลฯ เทวดาและมนุษย์มากมายเลื่อมใส” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/304/114-115) และ “...พระสมณโคดมทรงมีอริยศีล มีศีลที่เป็นกุศล ฯลฯ มีพระวาจาไพเราะสุภาพ ประกอบด้วยถ้อยคำอ่อนหวานอย่างชาวเมือง นุ่มนวล เข้าใจง่าย ฯลฯ ท่านเป็นพระอาจารย์และปรมาจารย์ของหมู่ชนมากมาย ฯลฯ ทรงสิ้นกามราคะ ไม่ประดับตกแต่ง ฯลฯ ทรงมีกรรมวาที กิริยาวาที ไม่ทรงมุ่งร้ายต่อพราหมณ์ ฯลฯ ผนวชแล้วจากตระกูลสูง คือ ชัตตยตระกูล ฯลฯ ...” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/332/128)

จากคำบรรยายแสดงให้เห็นว่า ความงามของรูปกายของพระพุทธเจ้า มิได้เกิดจากการตกแต่งใดๆ แต่เกิดจากการประพฤติวัตรปฏิบัติ หมายถึง การวางตัวได้เหมาะสมพอดีเป็นพฤติกรรมภายใน มีผลทำให้เกิดความงามภายนอกได้ พระพุทธเจ้ามีความงาม ที่เป็นผลสะท้อนมาจากจิตและความนึกคิด อันได้แก่ความงามของสำเนียงภาษาที่กล่าวออกมาอย่างสละสลวย ไม่มีโทษหรือเบียดเบียน ก่อให้เกิดประโยชน์ ลักษณะเช่นนี้ คือ วาจาที่งามหรือไพเราะ สำหรับความงามทางปัญญานั้นคือปัญญาที่รู้แจ้งถึงสัจธรรม ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าพุทธปัญญา ซึ่งมีผลต่อความงามทางจิตใจ และในทำนองเดียวกัน จิตในสภาพที่งามก็จะช่วยบ่มเพาะปัญญาเช่นกัน พระพุทธศาสนาถือว่าความงามของจิตและปัญญา เป็นความงามเหนืออื่นใดในความงามของมนุษย์

2. ความงามภายใน

บุญกิริยาวัตถุได้กล่าวถึงความงามภายในว่า “ธรรมมีความงามในเบื้องต้นหมายถึงศีล ธรรมมีความงามในท่ามกลาง หมายถึงอริยมรรค และธรรมมีความงามในที่สุด หมายถึงพระนิพพาน” เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าความงามมีเกิดขึ้นตั้งแต่การปฏิบัติเบื้องต้น คือ การรักษาศีล และความงามเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อปฏิบัติตามมรรค 8 และถึงที่สุดแล้วคือพระนิพพานความงามนั้นยังคงอยู่ ซึ่งความงามในที่นี้ จัดเป็นความงามภายในเป็นความงามที่เกิดจากการปฏิบัติตนให้อยู่ในครรลองของศีลและธรรม ตามหลักธรรมที่ปรากฏในบทจากนี้ไป ทำให้จิตมีความสดใส มีความสุข และส่งผลออกมาทางกายที่เปล่งปลั่ง วาจาที่เป็นมธุรสภาษา เป็นที่สบายตา และสบายใจของผู้ที่มีโอกาสพบปะสนทนานอกจากนี้ ความงามภายในยังเกี่ยวข้องกับการน้อมนำหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาปฏิบัติ ดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท ตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อการพัฒนาทางด้านจิตใจ ซึ่งเมื่อจิตได้รับการพัฒนาที่ดีแล้ว ก็ส่งผลเป็นการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพภายนอกให้เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาทางจิต หรือจิตตภาวนา ซึ่งเป็นการปรับปรุงพฤติกรรมภายในที่เคยเป็นมโนทุจริต ให้ปรับเปลี่ยนเป็นมโนสุจริต มีการพัฒนาทางจิตเป็นการพัฒนาให้สมาธิเกิด จิตมีความสงบ มีความเยือกเย็น มีความมั่นคงอยู่ภายใน เป็นจิตที่มีสมาธิ และจิตที่มีสมาธิ ทำให้กาย วาจา สงบระงับตามไปด้วย สรุปได้ว่าความงามอย่างแท้จริงที่จะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการพัฒนามาจากภายใน เป็นการพัฒนาโดยเริ่มจากจิตเป็นเบื้องต้น จนเกิดการหล่อหลอมออกมาเป็นความงามภายนอก ซึ่งเป็นความงามที่แท้จริง มีความกลมกลืนงามสมวัยในแต่ละช่วงของอายุ ไม่ร่วงโรยไปตามเวลาปราศจากการปรุงแต่งจากภายนอกเช่น การใช้สารเคมีเพื่อยืดอายุความงามของตน เป็นความงามที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

ความงามในระดับนี้เป็นความงามในระดับสูงหรือความงามอันเป็นทิพย์ เป็นความงามในอุดมคติ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่ออันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้อยู่ในหลักธรรมคำสั่งสอน เช่น ชีวิตหลังความตาย ภพภูมิต่างๆที่บรรยายในไตรภูมิพระร่วง ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นต้น หรือ

ลักษณะของเทวดาที่ประกอบด้วยอายุทิพย์ วรรณะทิพย์ และเสวยสุขทิพย์ ซึ่งมีความหมายที่ดีกว่างามกว่าโลกที่มนุษย์อยู่อาศัย เช่นในพระพุทธศาสนาได้บรรยายความงามของเทพไว้ว่า “พวกเทวดาสุดลลปกายิกา จำนวนมากมีวรรณะงดงามยิ่งนัก เปล่งรัศมีให้สว่างทั่วพระเชตะวัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าจนถึงที่ประทับ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 7/34/43) นั่นคือการบรรยายให้เห็นว่า หากมนุษย์ต้องการไปเกิดเป็นเทวดา จะต้องสะสม “บุญ” ไว้ให้มาก เพื่อจะได้มีความงามอย่างเทวดา เมื่อไปเกิดเป็นเทวดา ความงามของเทวดาจะมีลักษณะที่งดงามประณีต มีรัศมี ประกอบด้วยอาการรุ่งเรือง มีกายละเอียด มีจิตและเพศ (แสง จันทร์งาม, 2532 : 127-128)

ฉะนั้น ในพิธีกรรมต่างๆของพระพุทธศาสนามักจะมีเครื่องประกอบพิธี ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันออกไป โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า หากได้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นแล้วนำไปถวายสักการบูชา พระรัตนตรัย จะเกิดผลบุญ เกิดกุศลแต่ต้นให้มีความสุข ความเจริญ และมีความเชื่อต่อไปอีกว่า เมื่อใดที่เสียชีวิตลง กุศลผลบุญเหล่านี้จะเกื้อกูลให้เกิดในสุคติภพ ซึ่งหมายถึง สวรรค์ หากใครปรารถนาจะไปสวรรค์ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้เกิดเป็นสัตว์ ปรารถนาบุญบูชาอยู่ ทำบุญซึ่งให้เกิดผล ทานที่ให้แล้วในที่ไหนมีผลมาก...ทานที่ให้แล้วในพระสงฆ์มีผลมาก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 7/262/382-383) และ “เมื่อดับจิตแล้ว ย่อมไปอุบัติ ณ สวรรค์ชั้นจาตุมหาราช” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 23/126/188)

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิต ชีวิตจะดำเนินไปได้ก็เพราะมีจิตซึ่งมีสภาวะเป็นนาม (เรียกว่านาม) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด และอาการของจิตใจมีสภาวะบีบคั้นภายในตนเองอยู่เสมอ ถ้ามีสติเฝ้าสังเกตอาการใจ จะเห็นความจริงว่า จิตใจนั้นมีอาการเกิดๆ ดับๆ เดี่ยวสุข เดี่ยวทุกข์ เดี่ยวจำได้ เดี่ยวลืม เดี่ยวคิดดี เดี่ยวคิดร้าย จิตใจฟุ้งซ่านวุ่นวายทั้งวันทั้งคืน หากความสงบไม่ได้ ความไม่เที่ยงของนามชั้นนี้ คือสภาวะที่บีบคั้นจิตใจ ถ้าคิดดี รับกระทบดี ก็รู้สึก สดชื่น พอใจ สนุกสนาน มีความสุข ถ้าคิดไม่ดี รับกระทบไม่ดี ก็รู้สึกเจ็บปวด โศกเศร้า เสียใจ มีความทุกข์ ฯลฯ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความอยากเป็นตัวทุกข์ เมื่อใดมีความอยากเกิดขึ้น จิตใจจะมีการดิ้นรน เร่าร้อน และในที่สุดจะกระทำการใหม่ และกรรมใหม่ที่กระทำด้วยความอยาก มักจะทำผิดๆ ถูกๆ จึงทำให้ชีวิตได้รับความทุกข์คละเคล้ากับความสุขใจเป็นทาสของตัณหา โดยไม่รู้ตัวว่าเป็นทาส เป็นความทุกข์หนัก จิตใจถูกกิเลสครอบงำ บงการ และสั่งการ สั่งให้ทำอะไรก็ต้องทำตาม ถ้าไม่ทำตามจะกระวนกระวายและเดือดร้อนใจ ถ้าทำตามก็เร่าร้อนเนื่องจากตัณหาไม่รู้จักพอ การตกเป็นทาสของตัณหาจึงลำบากและเหน็ดเหนื่อยทั้งกายและใจ ฯลฯ (แสง จันทร์งาม, 2532 : 21)

ดังนั้น กายและจิต เป็นก้อนธาตุและก้อนทุกข์ ได้แก่ส่วนที่เป็นร่างกาย เป็นรูปธรรม เป็นส่วนที่มองเห็นได้ สัมผัสได้ ไบหน้า ตา จมูก คือส่วนที่อยู่ในรูปชั้นนี้ เป็นส่วนที่นิ่งเงียบ ไม่สามารถโต้แย้งใดๆ ได้ ไม่ว่าใจจะสั่งให้ทำอะไรบนร่างกายส่วนไหน ทุกส่วนก็จะยอมรับ ส่วนนาม

ชั้นนี้ เป็นส่วนที่สิ่งการทำให้เกิดกรรมต่างๆ บนรูปชั้นนี้ เช่น การศีลยกรรมเสริมจุมก เกิดจากจิตเป็นส่วนที่สิ่งให้เกิดการทำศีลยกรรมบนร่างกาย จุมก เป็นส่วนถูกกระทำ ส่วนความเจ็บปวดจะไปเกิดขึ้นที่ใจ ซึ่งบางครั้งนามชั้นนี้เองก็มีสภาวะทุกข์เพราะการบีบคั้น จะสั่งการและบังคับบัญชาให้เป็นไปตามใจไม่ได้ การไม่อยู่ในอำนาจ การไม่เป็นไปตามใจ จึงเป็นสภาวะบีบคั้นจิตใจ ทำให้จิตใจเป็นทุกข์

จากแนวคิดเรื่องความงามในพระพุทธศาสนาทั้ง 2 ระดับคือความงามระดับรูปธรรม ได้แก่ ความงามของพุทธธรรม ความงามของมนุษย์ ความงามของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความงามระดับนามธรรม ซึ่งได้แก่ ความงามอันเป็นทิพย์ นั้น เราจะเข้าใจว่าพระพุทธศาสนายอมรับคุณค่าของความงามทั้งระดับภายนอกและระดับภายใน เพราะถือว่าความงามเป็นอารมณ์แห่งโลกเป็นความงามในสภาวะสัมพันธ์กันระหว่างจิตกับวัตถุ แต่มักเน้นความงามในระดับภายใน เพราะเป็นความงามในแง่ของการส่งเสริมการปฏิบัติ เช่น ได้ยกตัวอย่างป่าโคสิงคสาละวัน จะงามได้ด้วย การทำความเพียร เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักการของความรู้โดยใช้ปัญญา ซึ่งไม่มีความรู้สึกแบบธรรมดา หมายถึงการรับรู้ทางประสาทสัมผัสมาเกี่ยวข้อง

บทสรุป

จากบทความเรื่องความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ผู้เขียนได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ ข้อ 1. ชี้ให้เห็นทฤษฎีความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ ข้อ 2. ต้องการเสนอความงามตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปว่าคุณค่าผลของความงามเชิงสุนทรียะตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 จะมีต่อตนเองได้ คือการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญมากโดยเฉพาะฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตนเองก่อน การให้ทานด้วยความศรัทธาเป็นประจำ ทำให้เจ้าตัวรู้สึกสวຍออกมาจากภายใน ความงามของการรักษาศีลจะมีส่วนช่วยปรุงแต่งหน้าตาให้ดูดี ทำให้หน้าตาเป็นคนมีสติปัญญาดี ถ้าใครถือศีลได้อย่างสม่ำเสมอ จะมีความสะอาดผุดผ่องออกมาทางผิวพรรณ และการภาวนา ความงามของการทำสมาธิภาวนา หรือการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยการฝึกสมาธิ ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องความงามที่แท้จริง คือ ความงามภายในถือเป็นความงามอย่างแท้จริง และสามารถที่จะเกิดขึ้นในใจตนได้ แต่จะต้องอาศัยการฝึกหัด พัฒนามาจากภายใน เป็นการพัฒนาโดยเริ่มจากจิตเป็นเบื้องต้น จนกระทั่งเกิดการหล่อหลอมออกมาเป็นความงามภายนอก ความงามภายในนี้จึงมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิต เพราะเป็นความงามที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

ความงามภายนอก เป็นความงามที่มองเห็นด้วยประสาทสัมผัส เป็นการประเมินค่าความงามตามทรรศนะของคนในสังคมแต่ละสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นความงามที่ทุกคนสร้างให้เกิดมีในตนได้

โดยไม่ต้องเสียทรัพยากรจำนวนมากในการรังสรรค์ความงามให้กับตน เช่น การเสริมความงามต่างๆ ซึ่งเป็นความงามที่ไม่แท้จริง เป็นการสร้างความงามเทียม เพื่อปกปิดความไม่งาม โดยการสร้างเสริมด้วยความงามตามรูปแบบของสังคมที่ให้ค่าว่าเป็นความงาม ซึ่งเป็นความงามที่เจือปนด้วยกิเลส ตัณหา การสร้างความงามที่ยั่งยืน ทั้งงามนอกและงามใน ทำให้เกิดมีในตนได้ด้วยการปฏิบัติฝึกลงตามหลักธรรมคำสอนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้ได้รับประโยชน์เต็มที่ในด้านที่ติงามไม่ว่าจะเป็นธรรมที่ทำให้มีความงามในเบื้องต้นหมายถึงการมีศีล ธรรมมีความงามในท่ามกลางหมายถึงอริยมรรค โดยมีสมาธิเป็นกำลังสำคัญ และธรรมมีความงามในที่สุดหมายถึงพระนิพพาน โดยมีปัญญาที่จะพิจารณาถอดถอนกิเลส จนถึงที่สุดของความรู้แจ้ง ซึ่งมีพระนิพพานเป็นที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว ชิตตะชบ. (2548). *คู่มือพุทธศาสนิกชน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : นวสาส์นการพิมพ์.
- ชำเลือง วุฒิจันทร์ และคณะ. (2526). *ศาสนพิธี คู่มือทำบุญบำเพ็ญกุศลสำหรับพุทธศาสนิกชน*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- ปิ่น มุกกันต์. (2517). *คำบรรยายพุทธศาสตร์ ฉบับฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ภาค 3*. กรุงเทพฯ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2542). *พระสูตรและอรรถกถาแปล เล่ม 55-64*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*.
- แสง จันทร์งาม. (2532). *พุทธศาสนาวិทยา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- อภิรักษ์วัฒน์ โปธิ์สาน. (2551). *พุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสารคาม.
- A.S.Hornby, *Dictionry of Current English*.

